

ONTWIKKELINGSPLAN LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN

Gemeente Someren

Project 1: Beekdal van de Kleine Aa

Datum: 9 november 2001
Project: 119-4
Status: Definitief
Opdrachtgever: Gemeente Someren

VOORWOORD

Door het college van Burgemeester & Wethouders van de Gemeente Someren is opdracht verstrekt aan Ingenieursbureau Van Nierop voor het opstellen van een ontwikkelingsplan van landschappelijke elementen.

Het Ontwikkelingsplan landschappelijke elementen stimuleert de inpassing van nieuwe elementen in het landschap. Het plan bouwt hiermee voort op de visie en de acties die in het landschapsbeleidsplan (Heidemij, 1997) worden genoemd. Inmiddels is de visie echter aan herziening toe op basis van nieuwe ontwikkelingen. Te denken valt hierbij aan de Reconstructie, de gebiedsvisies, natuurdoelenkaart en het Streekplan. Deze nieuwe ontwikkelingen zijn in het ontwikkelingsplan meegenomen en beschreven. Het rapport is zodanig ingedeeld dat het bestaat uit een hoofddocument waarin het beleid beschreven wordt en een 10-tal projectdocumenten waarin de acties worden uitgewerkt.

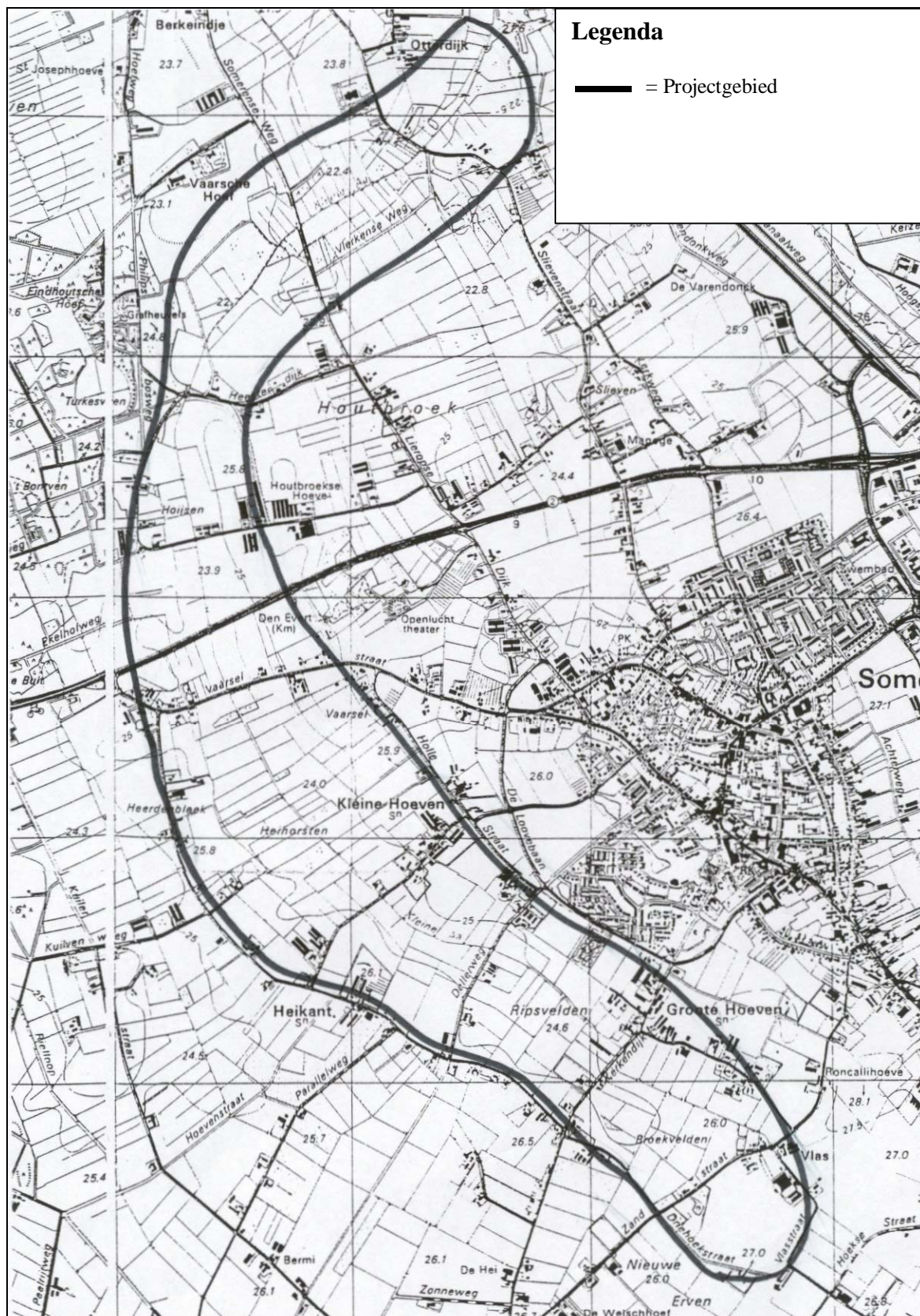
Gelijktijdig met dit plan werd door bureau van Nierop het “Beheerplan Landschappelijke Elementen” opgesteld. Dit plan behandelt het reguliere beheer van landschappelijke elementen (bermen, sloten, zandwegen, singels, houtwallen en lanen).

Voor dit project werd een begeleidingsgroep opgesteld, bestaande uit: J. Truijen en M. van der Els. Het rapport werd opgesteld door dhr. L. van Nierop en C. Zoon. Ingenieursbureau Van Nierop is een ieder die heeft bijgedragen aan het tot stand komen van dit rapport dankbaar voor de medewerking.

Eersel, 9 november 2001

Bureau van Nierop
B. Rythoviusdreef 6a
5561 TD Riethoven
e-mail: info@bureauvannierop.nl
Website: www.bureauvannierop.nl
Telefoon: 0497-535400

PROJECT 1. BEEKDAL VAN DE KLEINE AA

Figuur 1 Project 1, Beekdal van de kleine Aa

Figuur 2 Situatie 1890

Begrenzing

Het beekdal van de Kleine Aa, begint bij de Zandstraat en loopt westelijk van Someren naar het noorden. Vanaf de Heesterdijk loopt het dal naar het noordoosten, om bij Otterdijk samen te komen met het dal van de Aa (zie figuur 1).

Het lage beekdal tot aan het eerste bebouwingslint of weg op de hoge gronden. Daarmee wordt de rand van de hoge gronden tot aan de achterzijde van de boerderijen bij het beekdal gerekend. Het feitelijke beekdal zijn de lage gronden, maar zonder hoge rand is het dal landschappelijke niet herkenbaar.

HUIDIGE SITUATIE

Huidige natuurwaarde en landschapswaarde

Bij Someren bestaat het dal uit blokken open landbouwgebied, begrensd door wegen met agrarische bebouwing.

Vanaf Kleine Hoeven komen er in het dal steeds meer kleine vochtige bosjes, meestal met restanten van oude beekloopjes erin. Wanneer dat het geval is, is ook het agrarisch gebied kleinschaliger, met smalle kavels loodrecht op de beek. Dit is een restant van de vroegere inrichting van het dal. Bij de Kleine Hoeven en bij de Vlerkensweg is dit nog het beste ontwikkeld. Deze bosjes herbergen nog wel een aantal waterminnende planten, maar maken verder grotendeels een verdroogde indruk

Altijd is te zien dat het beekdal 1 – 2 m (3 m) lager ligt dan de begeleidende hoge gronden, waar ook de meeste boerderijen staan. Vaak is een steilrand aanwezig op de overgang van dal naar hoge grond. Soms is deze rand beplant met bomen of een singel. Veel beplantingen zijn echter verdwenen en verdwijnen ook anno 2000 nog.

Het grondgebruik in het dal is vooral grasland en maïs en plaatselijk natuurlijk bos als gevolg van de moerige lage gronden. Op de hogere gronden daarbuiten liggen landbouwkundig zeer goede enkeerdgronden en komt ook akkerbouw en tuinbouw voor. Bij Kleine Hoeven is in het dal graszodenteelt aanwezig.

Reeds geplande ontwikkelingen (overheidsbeleid, gemeentebestemming)

De overheid ziet de Kleine Aa als ecologische verbindingzone. Plaatselijk vindt zij natuurfuncties belangrijker dan landbouw. Dit geldt voor het gebied Kleine Hoeven (beheersgebied voor bloemrijke graslanden en broekbos) en het gebied ten noordoosten van de Heesterdijk (reservaatgebied voor vochtig schraalland en broekbos) en bij het dal van de Aa bij Vlerkens (beheersgebied Den Oeterd voor waardevolle randen).

In het landschapsbeleidsplan wordt voor de twee genoemde gebieden een kleinschalige inrichting voorgestaan: poelen, kleine bosjes, kavelgrensbeplantingen, houtwallen. Voor de hele beek wordt voorgesteld om een singel langs de beek te planten, om deze landschappelijk te benadrukken. Een voorbeeld van zo'n singel is aanwezig langs de Peelrijt bij het Keelven.

Huidige bestemmingen

Het beekdal ten zuiden van de provinciale weg heeft een bestemming agrarisch gebied met landschappelijke waarden (aardkundig en cultuurhistorisch). Het gebied bij Kleine Hoeven

heeft ook een agrarische bestemming, deels met natuurwaarde en deels met abiotische waarde, waarbij de broekbosjes niet apart aangeduid zijn. Tussen provinciale weg en Heesterdijk geldt een agrarische bestemming met cultuurhistorische waarden. Ten noordoosten van Heesterdijk hebben alle broekbosjes een aparte natuurbestemming. De landbouwgronden hebben daar de bestemming agrarisch met natuur- en landschapswaarde.

ONTWIKKELINGSVISIE

Gewenste ontwikkeling vanuit het Landschapsbeleidsplan en recent onderzoek

Ontwikkelen van kleine landschapselementen is in het gehele beekdal gewenst. Op elke plaats in het dal is een vochtig bosje of poel een aanwinst voor de natuur. Het aanleggen van een beekbegeleidende singel is niet kleinschalig. Het levert te weinig verschillende biotopen voor planten en dieren. Beter is het om grondeigenaren te stimuleren de verschillende aspecten van het beekdal te gebruiken voor natuur en landschapsbouw. Wel is het waardevol om een natuurlijke moerasstrook langs de beekloop aan te leggen.

Natte plekken in het land omzetten in een poel biedt kansen voor planten en amfibieën. Natte plekken in bosjes weer open maken en uitbaggeren. Beplantingen op dalranden beschermen of aanleggen maakt duidelijk waar het dal ligt.

In kleinschalige gebieden kavelgrensbeplantingen loodrecht op de beek aanleggen benadrukt de oorspronkelijke opbouw van het landschap. Steilranden kunnen daar eventueel beplant worden. Open delen van het dal kunnen open blijven, maar aanleg van poelen en moerasjes in het dal verhoogt daar de natuur en landschapswaarde. Behoud van steilranden bij de hoge gronden biedt plaats aan natuur van droge schrale plekken. Op veel plaatsen kan enige beplanting boven op de steilrand aangelegd worden om de grens van het beekdal te accentueren.

In de begrensde beheers- en reservaatgebieden dient het grondgebruik, ook zonder beheersovereenkomsten, de aanwezige waarden niet aan te tasten (basisbescherming). Intensieve gebruiksvormen, zoals graszodenteelt, kan daarom niet uitgebreid worden.

Gewenste bestemmingen

De hoge flanken van het beekdal verdienen overal naast de aanduiding cultuurhistorisch waardevol ook aardkundig waardevol. Hiermee kunnen ook de beekdalranden (steilranden en microreliëf) beschermd worden. Dit geldt het sterkst ten zuiden van de Heesterdijk

In het gebied bij Kleine Hoeven is het gewenst om de aanwezige bosjes als natuurgebied te bestemmen. Dit sluit aan bij de status als beheersgebied. De landbouwgronden dienen alle de bestemming agrarisch met natuurwaarden en abiotische waarde te krijgen, met als aanduiding Amfibieën, Planten en Hydrologie. Alleen daarmee wordt voldoende planologische basisbescherming geboden aan dit beheersgebied.

REALISATIE

Mogelijkheden voor subsidie

In de beheersgebieden zijn mogelijkheden voor aangepast graslandbeheer, aangepast randenbeheer en voor beheer en onderhoud van landschappelijke beplantingen op de begrensde gronden met subsidie vanuit Programma Beheer. In reservaatgebieden zijn ook beheerssubsidies vanuit Programma Beheer mogelijk, om de natuurwaarden op en rond de percelen te behouden en te ontwikkelen. Daar heeft de overheid echter aangegeven vooral geld ter beschikking te hebben voor aankoop van de gronden.

Voor de ecologische verbindingszone in het beekdal neemt het waterschap de Aa het initiatief, maar kunnen ook particulieren inrichtingssubsidies krijgen.

Acties voor de gemeente

1. Het behouden van aardkundige waarden in het beekdal.
2. Stimuleren van kavelgrensbeplantingen in kleinschalige delen van het dal.
3. Het herstellen van de poelen en moerasjes in de meeste particuliere broekbosjes.
4. Het vrijhouden van het beekdal van bebouwing, maar deze concentreren op de randen.
5. Voorlichting aan particulieren over Programma Beheer.
6. Terugdringen van ongewenst grondgebruik.

Actie 1.1. Behoud aardkundige waarden

Aantasting van aardkundige waarden (steilranden, microreliëf oude beekloopjes) is bijna altijd onomkeerbaar. Passieve bescherming door het bestemmingsplan komt daardoor bijna altijd te laat. Actief toezicht op de naleving van de bestemmingsplan voorschriften is echt nodig. Grondgebruikers dienen ervan doordrongen te worden dat aanlegvergunningen vóór het uitvoeren van werken aangevraagd moeten worden. Voorlichting hierover gericht op de gebruikers van het beekdal van de Kleine Aa is gewenst. In deze voorlichting dient aangegeven te worden welke waarden hier zijn en welke vergunningen nodig zijn. Voorlichting kan gekoppeld worden aan de voorlichting over Programma Beheer.

Actie 1.2. Stimuleren kavelgrensbeplantingen

De gemeente kan grondgebruikers wijzen op de mogelijkheden in Programma Beheer voor aanleg en onderhoud van landschapselementen (in delen van het beekdal). Daarnaast dient de gemeente voor landschapsherstel en –onderhoud buiten de Ecologische Hoofdstructuur in het beekdal, te bemiddelen of het initiatief te nemen.

Actie 1.3. Herstel en ontwikkeling moerasjes en poelen

De bestaande moerasjes in het beekdal liggen alle in bosjes in de Ecologische Hoofdstructuur. De gemeente kan de eigenaren wijzen op de beheergelden van Programma Beheer. De gemeente kan de coördinatie van gezamenlijke aanvragen op zich nemen.

In alle lage delen van het beekdal kunnen poelen aangelegd worden. Binnen de Ecologische Hoofdstructuur kan dat vanuit Programma Beheer. Daarbuiten kan dat vanuit fondsen voor ontwikkeling van de gewenste ecologische verbindingzones in het beekdal.

Het waterschap de Aa dient het initiatief te nemen tot ontwikkelen van een natuurlijke beekinrichting. De gemeente kan daarbij aansluiten door poelenaanleg door particulieren te stimuleren (bemiddeling of subsidieverlening).

Actie 1.4. Beekdal vrij houden van bebouwing

Aanbrengen van bebouwing in het beekdal betekent een onomkeerbare aantasting. Uitbreiding van bebouwing dient bij voorkeur gekoppeld te worden aan bestaande bebouwing en op de hoge gronden. Hierdoor kan het voorgenomen waterbeleid (retentie en conservering) in het lage beekdal uitgevoerd worden en blijft het dal landschappelijk intact.

Actie 1.5. Voorlichting over Programma Beheer

Voor de grondgebruikers dient de gemeente de vraagbaak te zijn over de mogelijkheden van Programma Beheer in de begrensde gebieden en ecologische verbindingzones van de Ecologische Hoofdstructuur in het beekdal. Middelen hiertoe zijn:

- de natuurdoeltypenkaart van de provincie;
- het begrenzingenplan voor de reservaatgebieden en beheersgebieden;
- het begrenzingenplan Ruime Jas voor het beheersgebied de Oeterd;
- een overzicht van de mogelijke beheerpakketten;
- de omschrijving van de pakketten

Actie 1.6. Terugdringen van ongewenst grondgebruik

Bestaand gebruik mag voortgezet worden, voorzover in overeenstemming met het geldend bestemmingsplan. Uitbreiding van grondgebruiksvormen die de natuur en landschapswaarden aantasten kan in de Groene Hoofdstructuur tegen gegaan worden. Dit geldt voor bijvoorbeeld de graszodencultuur bij Kleine Hoeven.

Buiten de Groene hoofdstructuur bestaat ongewenst grondgebruik uit o.a. een paardendrafbaan bij Hoijsen. Hierdoor kan de ecologische verbindingzone nauwelijks ontwikkeld worden. Hier kan alleen binnen de wettelijke kaders van het bestemmingsplan naar behoud van het beekdal gestreefd worden.